

RIKSADVOKATEN

Agder politidistrikt
Postboks 514, Lundsiden
4605 KRISTIANSAND S

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

24/3248 - 1 / TAA020

18.12.2024

Mindreårige fornærmedes rettigheter etter straffeprosessloven § 93 g annet ledd og politiets taushetsplikt overfor verge

Foranlediget av en konkret sak finner riksadvokaten grunn til å gi enkelte føringer om forståelsen av straffeprosessloven § 93 g annet ledd i tilfeller hvor mindreårige fornærmede over 15 år utøver sine egne rettigheter. Kort fortalt er det riksadvokatens syn at politi og påtalemyndighet i utgangspunktet har taushetsplikt overfor verge i disse tilfellene, med mindre vilkårene for unntak fra taushetsplikten etter politiregisterloven er oppfylt.

I straffeprosessloven § 93 g annet ledd heter det:

"En mindreårig som har fylt 15 år, kan på ethvert tidspunkt i saken selv utøve rettighetene som fornærmet eller etterlatt, med mindre den mindreårige er i en tilstand som beskrevet i vergemålsloven § 20."

Bestemmelsen bygger på grunnleggende prinsipper om hensynet til barnets beste og barns selv- og medbestemmelsesrett, jf. Grunnloven § 104, FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1 og 12, barnelova §§ 31 og 33 og vergemålsloven § 17. Se også pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4.

I Karnov lovkommentar til straffeprosessloven § 93 g av Frøberg mfl. heter det:

"En fornærmet eller etterlatt som har fylt 15 år, kan velge å utøve sine rettigheter selv [...]. Forarbeidene viser blant annet til at det ikke er gitt at foreldre bør gis innsyn i straffesaksdokumenter (særlig lege- og helseopplysninger) i saker om seksuallovbrudd, se Ot.prp. nr. 11 (2007–2008) s. 34. Velger vedkommende å utøve én eller flere rettigheter selv, utelukker det at vergen utøver de samme rettighetene på den mindreåriges vegne. En verge kan derfor ikke fremme krav i strid med fornærmedes ønske, se HR-2016-696-U (oppreisningserstatning). Men en mindreårig over 15 år kan når som helst overlate utøvelsen til vergen etter første ledd, se Ot.prp. nr. 110 (2008–2009) s. 228."

Tilsvarende følger også av Juridika *Straffeprosessloven, lovkommentar* av Keiserud mfl. Det bemerkes videre at det fremgår av vergemålsloven § 1 at loven viker for regulering i

«særskilt» lov, og straffeprosessloven § 93 g er nevnt som eksempel på en særskilt regulering, jf. Juridika lovkommentar til vergemålsloven § 1 av Katrine Kjærheim Fredwall.

Når fornærmede selv utøver sine rettigheter etter § 93 g annet ledd, utelukker dette at vergen utøver de straffeprosessuelle rettighetene på den mindreåriges vegne. For eksempel vil vergen ikke ha klagerett i saken. Spørsmålene er videre om vergen i slike tilfeller har krav på å bli varslet om henleggelse, å få innsyn i saken og om politiet har taushetsplikt.

Hovedregelen er at politiet, som utgangspunkt, har taushetsplikt overfor alle om opplysninger fra straffesakene om noens personlige forhold, jf. politiregisterloven § 23. Verger for fornærmede under 18 år har imidlertid normalt krav på informasjon fra straffesaken i medhold av straffeprosessloven § 94 g første ledd første setning:

"Rettigheter som etter loven her tilkommer fornærmede og etterlatte, utøves av vergen når den fornærmede eller etterlatte er under 18 år, med mindre noe annet følger av lov."

Når fornærmede *alene* utøver sine straffeprosessuelle rettigheter etter straffeprosessloven § 92 annet ledd, er likevel dette annerledes. Selv om det ikke uttrykkelig er sagt i loven eller i forarbeidene, er det riksadvokatens syn at hensynene bak regelen i § 93 g annet ledd og de grunnleggende prinsipper om barns selvbestemmelsesrett i lovgivningen ellers, tilsier at vergen ikke har noen rolle i straffesaken når fornærmede selv utøver sine rettigheter etter bestemmelsen. Dermed har vergen, i utgangspunktet, heller ikke krav på innsyn. Ettersom vergen ikke har noen rolle i saken, vil politiet også som hovedregel ha taushetsplikt overfor vergen. (Motsatt syn er lagt til grunn i riksadvokatens brev av 6. juli 2018 om oppsummering fra statsadvokatmøtet i 2018.)

Dersom vergen likevel skal informeres om saken (herunder om at det finnes en straffesak eller om en henleggelse), må det derfor gjøres en vurdering av om det foreligger et unntak fra politiets taushetsplikt i politiregisterloven med forskrifter. I noen tilfeller bør og må politiet varsle og informere foreldrene/vergene under henvisning til for eksempel politiregisterloven § 27 (avvergende og forebyggende virksomhet) eller § 31 (utlevering til private i deres interesse). "Personer" er omfattet av "private" i sistnevnte bestemmelse, jf. politiregisterforskriften § 9-7. Videre har foreldre en lovbestemt plikt til å ivareta sine barn etter barneloven § 30 som tilsier at politiregisterloven § 31 kan komme til anvendelse selv om den mindreårige utøver sine egne straffeprosessuelle rettigheter.

Terskelen for å varsle verge kan ikke være høy, dersom dette anses nødvendig for å ivareta barnets beste og for at foreldrene skal oppfylle sin plikt etter barneloven § 30, men *det må gjøres en vurdering av behovet for å utlevere informasjon og regelverket for utlevering i politiregisterloven må følges.* (Se også pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4 som kan gi noe veiledning i vurderingen, men hovedskillet i straffeprosessloven § 93 g går ved 15 år.)

I vurderingen av om informasjon likevel skal utleveres til vergen bør det – med barnets beste som et viktig hensyn – legges vekt på alvoret i saken, hvor langt tilbake i tid det straffbare

forholdet ligger, hvor nær myndighetsalder fornærmede er og hva som er nødvendig for at foreldrene skal kunne ivareta sitt foreldreansvar. Det bør også vurderes om innsynet kan begrenses til enkelte deler av saksinformasjonen.

Runar Torgersen
førstestatsadvokat

Tone Aase
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Mottakere

Agder statsadvokatembeter

Det nasjonale

statsadvokatembetet

Finnmark politidistrikt

Hedmark og Oppland

statsadvokatembeter

Hordaland, Sogn og

Fjordane

statsadvokatembeter

Innlandet politidistrikt

Kripos

Møre og Romsdal

politidistrikt

Møre og Romsdal

statsadvokatembeter

Nordland politidistrikt

Nordland

statsadvokatembeter

Oslo politidistrikt

Oslo statsadvokatembeter

Mottakere

Politidirektoratet
Politihøgskolen
Rogaland
statsadvokatembeter
Spesialenheten for
politisaker
Sør-Vest politidistrikt
Sør-Øst politidistrikt
Troms og Finnmark
statsadvokatembeter
Troms politidistrikt
Trøndelag politidistrikt
Trøndelag
statsadvokatembeter
Vest politidistrikt
Vestfold, Telemark og
Buskerud
statsadvokatembeter
Økokrim
Øst politidistrikt